

Vitögdd dykand – ett dragplåster vid Nyländadammen

WILHELM DIETRICHSON

Upptäckten

Det var påskdagen den 8 april 2007. En blåsig dag. Eva och jag hade åkt en runda, som vi ofta gör, och sett oss omkring. På grund av blåsten var det svårt att hitta en kaffeplats med både sol och lä. Så småningom fann vi den vid en vändplan till en skogsbilväg i närheten av Malsättra.

På vägen hem gjorde vi en avstickare till Nyländadammen. Jag ville se om det hade dykt upp några nya fåglar sedan i måndags då jag var där senast. Nyländadammen är ett nyanlagt viltvatten. Uppdämningen skedde våren 2006. Redan första sommaren häckade smådopping, svarthakedopping, rörhöna och skedand. Någon vattenvegetation hade då inte etablerats så smådoppingen häckade i en enbuske, svarthakedoppingen i en sälg och skedanden på en höbale. Man tager vad man haver.

När vi passerade Nylända såg vi att det stod en tjej där och tvättade bilen. Vinden drog från norr så jag körde långsamt förbi för att inte grusdammet från den torra vägen skulle damma ner bilen. Flickan vinkade glatt.

Vi parkerade bilen i 90-gradersböjen vid Nyländadammen. För att inte änderna skulle ta till flykten när vi närmade oss dammen gick vi inte den kortaste vägen ner till dammen

utan rundade från vänster. Särskilt kniporna brukar vara lättstöta så här tidigt på säsongen. Trots det, redan innan vi kom fram till dammen, flög, lite överraskande, ett 20-tal knipor upp. Tillsammans med kniporna lyfte också några gräsänder och krickor. Även en vigg lyfte. Första viggobsen i Nyländadammen! Men var det en vigg?! Vingbanden lyste på ett sätt som fick mig att reagera. Vi hade fortfarande inte fri sikt p.g.a. buskar och träd.

Anden landade längst bort på andra sidan av dammen. Bara huvudet stack upp ur det av vinden vågiga vattnet. Såg det inte mer rödbrunt ut?! Den simmade in bland dränkta buskar och grenar. Jag fick trots det in den i tuben. Det där är ingen vigg. Vitt öga! Vitögdd dykand!! Kan det vara det? Den försvann bland buskarna.

Nu gällde det att tänka klart. Sinnena skärptes. Jag bad Eva gå till bilen och hämta fågelbok och kamera. Jag bevakade fågeln. Nä, fåglarna! Nu såg vi att det var två! Kan det vara två vitögda dykänder? Jag hade aldrig sett en vitögdd dykand tidigare, inte annat än på bild – men det hade jag å andra sidan gjort många gånger, så jag visste ungefär hur de skulle se ut. Kan det vara två vitögda dykänder?!

Eva kom tillbaka, för säkerhets skull med all möjlig utrustning. Hon hade varit med

VITÖGD DYKAND.
Nyländadammen.
FOTO: CURT JOHNSON

förr. Boken upp, kameran fram, men fåglarna var knappt synliga genom grenverket. Visst var det vitögda dykand – huvudform, färg, teckning, men ändå – en sådan obs vill man ju kolla en gång till.

Fåglarna dolde sig bland de dränkta buskarna. Tiden gick. Den närmaste timmen eller två, väntade vi på att änderna skulle vila färdigt. När tålamodet började tryta gjorde jag en stor kringgående rörelse genom skogen, och smög fram från andra hållet. Hustrun bevakade busken med änderna.

Några gräsänder flög upp, iväg. Dykanderna blev oroliga och tog plösligt till vingarna. Kameran smattrade. Jag fick användning av det objektivet jag nyligen köpt. ”Du har ju fått det av mig”, hörde jag hustrun rätta mig. Änderna tog en sväng och landade på andra sidan. I solskenet var det svårt att se hur bilderna blev. Bildstabilisatorn räckta knappt till för att få stopp på objektivet i denna stressade situation. Men visst var det vitögda dykand. Nu fanns där inget tvivel. Två hanar av vitögda dykand, i Nyländadammen!

Jag återgick till utgångsläget. Jag fick ytterligare några bilder. Magen kurrade, vi åkte hemåt. När vi passerade Nylända tvättade flickan bil nummer två. Jag körde långsamt förbi för att undvika alltför mycket damm. Flickan vinkade glatt. Vi vinkade glatt tillbaka, pinsamt medvetna om att bilarna inte kommer att vara så blanka när kvällen närmar sig. Vi åkte hem och jag la in obsen i Svalan.

Årets dragplåster

Efter att ha intagit en sen lunch åkte jag tillbaka till Nyländadammen. När jag passerade Nylända stod där två blanka nytvättade bilar. Änderna var kvar i Nyländadammen. Jag ordnade till en parkeringsplats och inväntade skådarna. Jag vet ju att en del tycker det är kul att kolla in redan upptäckta felflugna fåglar.

Först på plats kom ett par skådare som befann sig i Gävle när obsen kom ut på Svalan. Därefter anlände skådare från olika delar av Uppland och längre bort. Ingen befann sig inom flera mils radie. Men skådare flockas ju på vissa platser. Redan första eftermiddagen hade gissningsvis 100-talet skådare fått se

dykanderna. Efter några timmar begav jag mig hemåt, fullt nöjd med dagens skådande. När jag passerade Nylända hade Nyländadammen med de nytvättade bilarna satt upp två dunkar på vägen som farthinder, som man var tvungen att runda i sakta mak. Man får inte vara dum!

De vitögda dykanderna stannade i Nyländadammen. Fågelskådare från när och fjärran åkte dit för att beskåda fåglarna. Både de vitögda dykanderna och andra änders vande sig vid människor och uppträdde mindre skyggt än de gjort tidigare. 100-tals fågelskådare rapporterade sina observationer i Svalan. I slutet av maj konstaterade jag att Nyländadammen var en av de fågellokaler i Sverige som flest skådare rapporterat ifrån. Kanske ett tag t.o.m. etta! Totalt har 454 personer rapporterat från Nyländadammen 2007 och andra rapporterade den från Harg. Dykanderna visade ofta upp sig under fina ljusförhållanden på rimligt avstånd, vilket bidrog till att många fågelfotografer fick fina bilder. Utåt sommaren tilltog dock växtligheten och den kvarvarande dykanden gömde sig ofta i vegetationen så att det inte var någon självklarhet att se den vid ett besök. Den ena av de vitögda dykanderna sågs sista gången 2007 den 10 maj. Den andra stannade ända till den 19 augusti.

Åter 2008

Den 5 april 2008 sågs överraskande åter en av de vitögda dykanderna i Nyländadammen, och dagen efter fanns båda där! För visst är det samma? 2008 stannade den ena fågel åtminstone till den 4 maj. Man kan undra vart den flyttar sedan? Den andra sågs sista gången den 4 juni. Även i år fick många skådare se dykanderna och sammanlagt har säkert ett eller ett par tusen personer sett de vitögda dykanderna.

Vitögda dykand häckar närmast i östra Europa upp till Östersjön. I Sverige har den setts vid 50 tillfällen före den dök upp i Nyländadammen. Från Uppland finns en observation sedan tidigare. En fågel sköts i Stockholms skärgård 1957. Fåglarna i Nyländadammen var alltså de första som kunnat beskådas på riktigt.

Kommer dykänderna tillbaka i år?

Det vet jag inte i skrivande stund, men har de återkommit en gång kan väl åtminstone en av dem göra det också i år? Om du är intresserad av att åka till Nyländadammen svänger du av väg 76 en mil söder om Harg i Sanda mot Malsättra. Efter 3 km stannar du vid en 90-graders böj. Nyländadammen ligger alldeles norr om vägen.

Nyländadammen är skådarvänlig genom att den lätt nås från bilväg och har fina obsplatser på den södra sidan i fint medljus.

Det finns många andra fåglar att titta på. I dammen häckar nu flera par smådopping, svarthakedopping, rörhöna och skedand.

